

A szabadság szédülete: Különlegességek a Sudbury Iskolákban

január 15, 2014

részlet a Sudbury München Verein pedagógiai koncepciójából

Forrás:

Unalom és elveszettség-avagy átmenet az öntudatossághoz

„Egészen biztosan eltart egy jó ideig, míg az ember újra felfedezi azt a képességét, amivel saját fejlődését maga irányíthatja.”

(David Schneider Josepha, Greenwood Sudbury School végzőse)

„Mikor a diákok egy Sudbury iskolára váltanak át, a legnagyobb kihívás, amivel szembetalálják magukat, az átállás az eddigi iskolaszervezetről egy olyanra, amelyben saját maguk felelősek a tanulásukért. A kezdeti lelkesedés után a magabiztossághoz felé haladó út leggyakrabban az unalmon és a támpont-nélküliségen át vezet. Mindezt úgy kell tekintenünk, mint a tanulás egy fontos fázisát. Ez egy gyógyhatású periódus, mely a következő két pont között feszül: a külső ingerektől való függés és azok túláradása az egyik oldalon, a másikon pedig az az állapot, amikor az ember a saját belső késztetéseit követi, és azt teszi magáévá a világból, ami valójában érdekli őt...”

Sudbury School iskolahálózat: a Sudbury iskolák olyan demokratikus iskolák szerte a világban, melyek az úgynevezett Sudbury-modell alapján dolgoznak. Nevüket az első ilyen típusú

intézményről kapták, a Sudbury Valley School-ról, melyet 1968-ban, Framinghamben (Massachusetts állam) alapítottak. Jelenleg több mint 35 Sudbury iskola működik világszerte (Európában például Németországban, Belgiumban, Hollandiában és Dániában). Ezekben az iskolákban a gyerekek teljesen szabadon döntenek a tanulásról: arról, hogy mit, kivel, mikor és hogyan tanuljanak. Ezek az iskolák hisznek abban, hogy az örömteli tanuláshoz olyan környezet szükséges, amelyben az ember félelemtől és nyomástól mentesen a saját érdeklődését követheti, a saját útját járhatja, miközben szabadságában áll hibázni és a hibáiból tanulni.

Sudbury München: *A Sudbury München Egyesület – 2005-ben- a demokratikus iskolák iránt elkötelezett szülők kezdeményezésére és részvételével jött létre, azzal a feltett szándékkal, hogy Bayern Tartományban (Münchenben) Sudbury-modell szerint működő iskolát alapítson.*

Mikor a diákok egy Sudbury iskolára váltanak át, a legnagyobb kihívás, amivel szembetalálják magukat, az az átállás az eddigi iskolaszervezetről egy olyanra, amelyben saját maguk felelősek a tanulásukért. A kezdeti lelkesedés után a magabiztossághoz felé haladó út leggyakrabban az unalmon és a támpont-nélküliségen át vezet. Mindezt úgy kell tekintenünk, mint a tanulás egy fontos fázisát. Ez egy gyógyhatású periódus, mely a következő két pont között feszül: a külső ingerektől való függés és azok túláradása az egyik oldalon, a másikon pedig az az állapot, amikor az ember a saját belső késztetéseit követi, és azt teszi magáévá a világból, ami valójában érdekli őt. Ezen időszak alatt gyakoriak a konfliktusok, félelmek, frusztrációk és agresszív megnyilvánulások. Az iskola munkatársai ebben a fázisban **nem** kínálnak fel segítségül ötleteket, **nem** kezdeményeznek különféle tevékenységeket a diákoknak, csak azért, hogy megszabadítsák őket az unalomtól vagy bármilyen támpontot nyújtsanak nekik. Egyszerűen csak ott vannak, a tanulók számára elérhetően, ha szükség lenne rájuk. Elsősorban az átmenettel járó negatív érzések feldolgozásában segítenek. Eközben különösen fontos a gyerekek felé azt közvetíteni, hogy

érzéseiket ítéletektől mentesen fogadjuk. Így lehetséges az, hogy mindenkor jól érezzék magukat a bőrükben és átéljék, hogy biztonságban és jó kezekben vannak itt. A személyiségük pedig mindenekelőtt attól fog megerősödni, ha a szüleik oldaláról is megtapasztalják, hogy azok mélyen megbíznak képességeikben és adottságaikban.

Ez az átmeneti periódus hozzásegíti a diákokat ahhoz, hogy a kívülről feléjük érkező elvárásokat és befolyásolásokat kritikusan szemléljék. Ráébreszti őket arra, hogy mi felel meg igazán személyiségüknek. Kérdések merülnek fel bennük, úgymint: Mi az, ami igazán fontos számomra? Hogy gondolkodok efelől? Milyen érzéseim is vannak ennek kapcsán? Mindez valóban hozzám tartozik? Mire van szükségem? Mit akarok? Ki vagyok én? Mit várok én az élettől?

Miközben az egyén ezekkel a kérdésekkel szembesül, megnyílik számára egy átjáró a legsajátabb életértelemig. A következmények pedig: autentikusság, belső szabadság, önbizalom és a képesség az önmagáért és közösségéért érzett felelősség felvállalására.

Az átmenet ehhez az öntudatosságához igen sok időt is igénybe vehet. Ezt az időszakot mi a Sudbury iskolákban egyfajta ajándékként fogjuk fel. Minden alkalommal, mikor egy diák egy másik iskoláról a Sudburyre vált, és a tanulásnak az itteni módjára áll át, a családja meglehetősen nagy kihívással szembesül. Az átmenet gyökeres fordulatot hozhat életükben. Minden egyes diák a családjával a maga sajátos útját járja be ebben a folyamatban. Deborah Lundbech több mint tíz éve dolgozik egy Sudbury iskolában, Bristolban (USA). Ezen időszak alatt ismételten alkalma volt megfigyelni a küzdelmet, amin az új diákok és hozzátartozóik keresztülmennek, s mindebben olyan mintákat fedezett fel, amelyek-sajátos útjaik ellenére-mégis hasonlónak teszik egymáshoz ezeket a családokat.

„Általánosságban elmondható, hogy azok a diákok, akik éppen a váltás után vannak, boldogok és izgatottak amiatt, hogy egy

ilyen típusú iskolába járhatnak. Kezdetben szinte eufórikusnak tűnnek: előző iskolájuk terheit ledobják magukról, felszabadultak és gondtalanok. Ezekben az első hetekben nagy hangsúlyt helyeznek arra, hogy a munkatársainkkal kapcsolatba lépjenek, megosszák velük élményeiket, vagy megmutassák nekik azokat a dolgokat, amin dolgoztak, stb. Ilyenkor a szülők is arról számolnak be, hogy fiuk vagy leányuk meglepően mohón megy az iskolába, és hogy mennyire lazán-szabadon működik ott. Ebben a fázisban általában boldogok, hogy vállalták a kockázatot és beiratták ide a gyermeküket. Az átmenet könnyedsége megnyugtatja őket.

Ezek után azonban, a következő periódusban csak úgy tűnik, mintha a diákok ráálltak volna a munkára. Sokan elkezdik kerülni a tanárokat, s ha azok mégis útjukba akadnának, netán kénytelenek beszélni velük, olyan rövidre fogva és hűvösen teszik ezt, amennyire csak lehetséges. Gondosan kerülnek mindenfajta szemkontaktust. Sokan döntenek úgy, hogy csak és kizárólag egyféle aktivitással töltik idejüket (a fiúk gyakran a számítógéppel, a lányok rendszerint olvasással), de a valódi kapcsolódás kialakulásához szükséges lelkesedés bármiféle felismerhető jele nélkül. A szülők sok esetben úgy szemlélik ezt az időszakot, mint nehézségekkel teli átmeneti szakaszt, amire előre figyelmeztették őket, s ezért kevésbé izgatják magukat miatta. Az idő múlásával azonban növekszik aggodalmuk.

A rákövetkező fázis sajnos aligha alkalmas a megnyugtatójukra. Pontosabban fogalmazva, gyakran itt jutunk el arra a pontra, ahol a valódi kihívás elérkezik. A diákok elkezdnek céltalanul ténferegni. Egyáltalán nem mutatnak hajlandóságot arra, hogy valamiben elmélyedjenek, hanem sokszor inkább teremről teremre mászkálnak, kívülmaradva a történéseken. Gyakran halljuk tőlük ebben az időszakban: "Unatkozom." Céltalannak és irányzéknélkülinek tűnnek, közönyösek, néha dühösek. Elutasítanak mindent, ami szervezett vagy amiben a tanárok is részt vesznek, és a továbbiakban is kerülnek minden

kapcsolatot a munkatársakkal. Erre a pontra elérkezve nem szokatlan, hogy ezek a gyerekek ismételt kihágásokkal és a határok próbálgatásával reagálnak az iskolai életre, minek következtében aztán gyakran számos panasz fut be ellenük az iskolagyűlésen. A szülők ilyenkor arról számolnak be, hogy a gyermekük otthon iskolai unalomra panaszkodik. Ez a periódus egy pár hét után véget érhet, de néha tovább is elhúzódik. Közben a szülőknek egy óriási adag bátorságra van szükségük ahhoz, hogy a gyermekek mellett álljanak. Nagyon nehéz egyfelől azt látni, hogy azok bajlódnak, boldogtalanok és panaszkodnak, s közben azt az üzenetet közvetíteni feléjük, hogy: „Megcsinálod! Tudom, hogy képes vagy rá!”

Gyakran történik meg ezen a ponton, hogy az aggódó gyerekek (vagy azok a diákok, akiknek a szülei aggodalmaskodnak) jelentkeznek valamilyen kurzusra vagy magánórákat vesznek. Egyértelműen érezhető azonban, hogy ez a vágy az oktatás iránt inkább félelemből fakad, mintsem valódi érdeklődésből származik. Mivel azonban ezek a diákok ezt így akarják, megkapják a kívánt oktatást. Ezzel párhuzamosan a szülőknek nem csupán az okoz óriási gondot, hogy gyermekük észrevehetően nem motivált az akadémiai tárgyak tanulásában, hanem az is, hogy látják őt sodródni. Ebben a stádiumban a szülőknek gyermekük önszervező képességébe vetett bizalma kemény próbatétel alatt áll.

A következő fázisban érezhető változás következik be. Olykor ez a változás lassan és fokozatosan megy végbe, más esetekben az ember nem győz csodálkozni gyors lezajlása felett. Végülis mindegy, melyik úton a kettő közül, de a diákok elkezdnek önbizalmat sugározni. Ahol azelőtt elveszettül és nyomorultul érezték magukat, ott egyszerre csak egyre nyugodtabbnak és erősebbnek mutatkoznak. Nyugtalanságuk eloszlik és feltűnik, hogy egészen új módon vonódnak bele a különböző dolgokba. Az ellenük a gyűlés elé vitt panaszok száma általában nagyon lecsökken, s a diákban kialakul egy egészen határozott és világos elképzelés arról, hogy a tanároknak itt mi a feladata,

mit tesznek meg és mit nem, és hogy neki, mint a közösség egy autonóm tagjának mire van itt szabadsága. Elkezdik keresni a munkatársakat és egy valódi érdeklődésen alapuló kapcsolatot építenek ki velük.

Hihetetlenül felkavaró látni ezeket a gyerekeket, ahogy ebből a csatából megerősödve és célokkal felfegyverkezve, győztesként kikerülnek. Mindez nagyon szépen szemlélteti azt a bátorságot és emberi készletet, amely megfelelő szabadságban szakadatlanul arra sarkall, hogy kihozzuk magunkból a lehető legtöbbet, amit képességeink csak megengednek nekünk. A szülők számára ez a fázis továbbra is elég kellemetlen lehet. A tanulók a továbbiakban sem feltétlen azzal foglalkoznak, amit „akadémiai” tudásnak lehetne nevezni, illetve nem azzal és úgy töltik az idejüket, ahogy azt szüleik helyesnek tartanák.

Az utolsó szakaszban a gyerekek teljesen gondtalanul elmerülnek mindabban, amivel mindenkor foglalkoznak, legyen az akár tudományos vagy művészi, önálló vagy társas, rendhagyó avagy teljesen hétköznapi tevékenység. Bizalmuk és elkötelezettségük elmélyül, megalapozottá válik, s ez mindent, amit tesznek, értékkel telít. Az elfoglaltságok széles körében elmélyülten tevékenykednek. Amiben ezek a tanulók figyelemreméltóan hasonlítanak egymáshoz, az a felnőttektől jövő megerősítés iránti vágy feltűnő hiánya. Néhányan közülük aktívan részt vesznek az iskola irányításában, mások egyáltalán nem. De úgy tűnik, mindannyiukban nagy tisztelet és megbecsülés él azon hely iránt, ahol megengedett nekik, hogy saját útjukra újra rátaláljanak.

Még egyszer fontos hangsúlyozni, hogy minden gyerek különböző. Mindegyikük másképp boldogult a korábbi iskolájában mindegyiküknek szüksége van időre –pár hétre, de akár néhány évre is – hogy erre a típusú iskolára átálljanak. Ez az időszak egy ajándék számukra, és ennek az ajándéknak a következménye a figyelemreméltó és magabiztos ember.”

(Deborah Lundbech, a bristoli Sudbury School munkatársa)

Forrás:

Fordította: Járainé Felvidéki Szilvia

A fordító jegyzetei:

1. Sudbury School iskolahálózat: a Sudbury iskolák olyan demokratikus iskolák szerte a világban, melyek az úgynevezett Sudbury-modell alapján dolgoznak. Nevüket az első ilyen típusú intézményről kapták, a Sudbury Valley School-ról, melyet 1968-ban, Framinghamben (Massachusetts állam) alapítottak.

Jelenleg több mint 35 Sudbury iskola működik világszerte (Európában például Németországban, Belgiumban, Hollandiában és Dániában).

Ezekben az iskolákban a gyerekek teljesen szabadon döntenek a tanulásról: arról, hogy mit, kivel, mikor és hogyan tanuljanak. Ezek az iskolák hisznek abban, hogy az örömteli tanuláshoz olyan környezet szükséges, amelyben az ember félelemtől és nyomástól mentesen a saját érdeklődését követheti, a saját útját járhatja, miközben szabadságában áll hibázni és a hibáiból tanulni.

A másik fontos ismertetőjegye ezeknek az iskoláknak a demokratikus alapelvek szerint funkcionáló iskolai önkormányzat, ahol minden résztvevőnek -kortól és pozíciótól függetlenül-egyenértékű szavazata van a közösség életének szabályozásában.

2. Sudbury München

A Sudbury München Egyesület – 2005-ben- a demokratikus iskolák iránt elkötelezett szülők kezdeményezésére és részvételével jött létre, azzal a feltett szándékkal, hogy Bayern Tartományban (Münchenben) Sudbury-modell szerint működő

iskolát alapítson.

Az iskola megnyitásának tervezett időpontja (2013. szeptember) anyagi nehézségek miatt eltolódott. Az egyesület jelen pillanatban is szponzorokat keres.

Munkájukról, pedagógiai koncepciójukról, a megalakulás és a kezdet nehézségeiről bővebben honlapjukon olvashatunk:

A fordítás egy rövid részlet a pedagógiai program érdekességeket tárgyaló fejezetéből.